

Bartosz Boryca
mgr
Uniwersytet Szczeciński
e-mail: bartosz.boryca@usz.edu.pl
ORCID: 0009-0005-4167-6001

**Ogólnopolska Konferencja Naukowa
„Przyczyny i konsekwencje polskiego kryzysu
konstytucyjnego na tle zjawiska populizmu
i autorytaryzmu”,
Szczecin, 10 października 2024 r.**

W dniu 10 października 2024 r. odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Przyczyny i konsekwencje polskiego kryzysu konstytucyjnego na tle zjawiska populizmu i autorytaryzmu”, zorganizowana przez członków Zespołu Badawczego Współczesnych Wyzwań Prawa Konstytucyjnego działającego przy Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. Temat konferencji poruszał kwestie dotyczące zaobserwowanego w ostatnich latach kryzysu związanego z brakiem respektowania wykształconych zasad oraz gwarancji współczesnego konstytucjonalizmu. Wydarzenie miało charakter hybrydowy i jako takie zgromadziło wielu naukowców z czołowych polskich ośrodków naukowych. Obrady zostały zaplanowane w ramach czterech paneli dyskusyjnych.

Uroczystego otwarcia konferencji, w imieniu Dziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego dr hab. Eweliny Cała-Wacinkiewicz, prof. US, dokonał Prodziekan ds. studenckich dr hab. Wojciech Staszewski, prof. US, który podziękował zgromadzonym za przybycie oraz chęć podzielenia się prowadzonymi badaniami naukowymi w zakresie aktualnych wyzwań prawa konstytucyjnego.

Następnie głos zabrał kierownik Zespołu Badawczego Współczesnych Wyzwań Prawa Konstytucyjnego prof. dr hab. Andrzej Bałaban (Uniwersytet Szczeciński), który podziękował przybyłym za obecność oraz za podjęcie naukowej dyskusji na tak ważny i aktualny temat, a następnie wygłosił referat inauguracyjny poświęcony próbie zdefiniowania i określenia głównych przyczyn kryzysu konstytucyjnego w Polsce. Podkreślił, że konsekwencje tego kryzysu oddziałują nie tylko na porządek prawny w Polsce, ale także na inne istotne sfery życia człowieka i obywatela. Prof. Andrzej Bałaban wskazał, że receptą na tak pogłębione zaburzenie funkcjonowania instytucji prawnych w wyniku odejścia od konstytucyjnych mechanizmów ochrony i poszanowania zasad państwa prawnego jest bezpośrednie stosowanie konstytucji, a także stosowanie tzw. rozproszonej kontroli konstytucyjności przez organy władzy sądowniczej. W ten sposób możliwe będzie zwalczanie negatywnych konsekwencji zaistniałego kryzysu konstytucyjnego, którego głównej przyczyny należy upatrywać w podejmowaniu przez polityków działań, określonych jako „zbrodnie konstytucyjne”, polegających na odrzuceniu zasad i mechanizmów determinujących funkcjonowanie państwa jako państwo prawa.

Pierwszy panel moderowany przez prof. dr hab. Andrzeja Bałabana rozpoczął się od wystąpienia prof. dr hab. Jerzego Jaskierni (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), w trakcie którego wskazano kwestie o fundamentalnym znaczeniu dla zakończenia obecnej fazy kryzysu konstytucyjnego. Po pierwsze, porozumienie elit co do kształtu ustawy zasadniczej. Po drugie, dokonanie rewizji Konstytucji w świetle dotychczasowej praktyki ustrojowej poprzez wyeliminowanie jej niedoskonałości i wzmocnienie mechanizmów zapobiegających jej łamaniu. Po trzecie, konieczność budowania wśród obywateli świadomości przynależności do wspólnoty międzynarodowej jako warunku budowania demokracji liberalnej. Następnie głos zabrał prof. dr hab. Marian Grzybowski (Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie), odnosząc się do problematyki zjawiska populizmu w kontekście funkcjonowania partii politycznych. Aktualne uregulowania konstytucyjne na tle dotychczasowej praktyki ustrojowej to partiom politycznym przyznały monopol w zakresie reprezentacji suwerena. W tym kontekście zasada społeczeństwa obywatelskiego doznaje uszczerbku w kontekście braku uregulowań pozwalających na równorzędną i trwałą reprezentację narodu przez pozapartyjne segmenty wyrażania woli i uczestnictwa w życiu publicznym. Kolejny prelegent, dr Bohdan Zdziennicki, były prezes Trybunału Konstytucyjnego, wygłosił referat *Kryzys konstytucyjny, i co dalej?*, podkreślając, że prawnicy zobowiązani są do podejmowania działań mających na celu ochronę praw i wolności oraz propagowanie ruchów państwowotwórczych. Prelegent wskazał, że podstawą właściwego funkcjonowania państwa jest poczucie odpowiedzialności determinujące odrzucenie założeń populistycznych

przez polityków. Kolejne wystąpienie poświęcone konstytucyjnym normatywnym założeniom społecznej gospodarki rynkowej zostało wygłoszone przez dr. hab. Jerzego Ciapalę, prof. US (Uniwersytet Szczeciński). Prelegent przedstawił tezę, iż, szczególnie w latach 2016–2024, w sposób negatywny zostały zweryfikowane założenia konstytucyjnego ustroju gospodarczego opartego na społecznej gospodarce rynkowej, wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz dialogu i współpracy partnerów społecznych. Jako ostatni w tym panelu głos zabrał dr hab. Michał Bartoszewicz, prof. UJD (Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie), przedstawiając *Złożoność niektórych procedur nominacyjno-kreacyjnych jako czynnik ożywienia demokracji liberalnej*. W swoim wystąpieniu wskazał na konieczność wyeliminowania praktyk nepotycznych w obsadzaniu ważnych organów państwowych poprzez przeprowadzenie solidnej weryfikacji umiejętności merytorycznych kandydatów, a także zróżnicowanie podmiotów posiadających kompetencję do wnioskowania o udzielenie nominacji przedstawionym kandydatom.

Panel drugi moderowała dr Ewa Milczarek (Uniwersytet Szczeciński). Pierwszy prelegent, dr hab. Paweł Leszczyński (Akademia im. Jakuba z Paradyża, Polsko-Czeskie Towarzystwo Naukowe), wygłosił referat *Populizm i tendencje autorytarne w Europie Środkowej – konstytucyjne zabezpieczenia ustroju liberalno-demokratycznego a praktyka rządzenia*. Wskazał on mechanizmy – odwołując się do zjawisk zaobserwowanych w państwach Europy: Słowacji, Węgier, Czech oraz Austrii – stanowiące zagrożenie dla ustroju liberalno-demokratycznego, w szczególności powoływanie polityków na stanowiska sędziów sądów konstytucyjnych czy też podporządkowywanie mediów publicznych interesowi politycznemu. Następnie głos zabrała dr Zuzanna Kulińska-Kępa (Uniwersytet Warszawski) z wystąpieniem *Postępowanie ws. wyłonienia kandydatów na urząd polskiego sędziego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – quo vadis*. Jako kolejny głos zabrał dr Adam Tokarski (Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego), który omówił *Udział Prezydenta RP w obecnym kryzysie konstytucyjnym – wnioski i postulaty de lege ferenda*. Prelegent wskazał, że w jego ocenie za kryzys konstytucyjny uznać należy wysoce niepożądany stan, w trakcie którego postanowienia konstytucji w sposób intencjonalny są nierespektowane lub pomijane w praktyce. Wyłonił on również kategorie kwalifikowanej odmiany kryzysu konstytucyjnego, którego zaistnienie nie pozwala na zastosowanie rozwiązań konstytucyjnych celem konwalidacji negatywnych konsekwencji z uwagi na głębokość i rangę uchybień. Czwarty z kolei referat tego panelu zatytułowany *Sądowa kontrola wyborów w warunkach kryzysu konstytucyjnego* wygłosiła dr Agata Pyrzyńska (Uniwersytet Szczeciński). Wskazała, że na skutek wprowadzonych reform sądownictwa, w szczególności od roku 2015, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego nie spełnia

wymogów stawianych przez prawo konstytucyjne i prawo międzynarodowe sądom, tj. niezależności, niezawisłości oraz konieczności ich ustanawiania w drodze ustawy. Sąd Najwyższy posiada szerokie kompetencje należące do procedury wyborczej, w szczególności w zakresie stwierdzania ważności wyborów. W tym kontekście jako istotny jawi się problem skuteczności stwierdzenia ważności wyborów, mając na względzie zasygnalizowaną wadliwość w kreowaniu składu Sądu Najwyższego pozbawionego ww. przymiotów.

Trzeci panel konferencji moderowała dr Ewa Michałkiewicz-Kądziała (Uniwersytet Szczeciński). W pierwszej kolejności głos zabrał prof. dr hab. Janusz Sługocki (Uniwersytet Szczeciński), który wygłosił referat *O zasadzie egzekucji praw i dóbr w okresie kryzysu konstytucyjnego*. Następnym prelegentem był dr Grzegorz Chmielewski (Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Nysie), który swoje wystąpienie zatytułował *Trybunał Stanu – organ rzeczywistej odpowiedzialności konstytucyjnej czy przykład martwego prawa?* Kolejny referat, *Obywatelska inicjatywa ustawodawcza, czy obywatelska daremność?*, wygłosiła dr Katarzyna Daniel (Wyższa Szkoła Administracji w Bielsku Białej). Jako ostatni w tym panelu głos zabrał mgr Paweł Ruksza (Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie), przedstawiając rozważania: *Czy zachodzi potrzeba zmiany trybu wylaniania organu wykonawczego gminy*.

Ostatni panel konferencji moderowała dr Agata Pyrżyńska. Pierwszy prelegent, mgr Paweł Działuk (Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie), wygłosił referat *(Nie)odpowiednie stosowanie zasad ogólnych postępowania karnego do przesłuchań przed sejmowymi komisjami śledczymi*. Następnie mgr Magdalena Wrzałik (Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie) podjęła temat *Gwarancja realizacji zasady równości wyborów a dostępność wyborów dla osób z niepełnosprawnościami*. Jako kolejny referat wygłosił mgr Ivan Perepelkin (Uniwersytet Jagielloński), omawiając *Wpływ kryzysów wojskowych i politycznych na procesy transformacji ukraińskiego parlamentaryzmu*. Zamykające ten panel wystąpienie wygłosiła mgr Anna Warston (Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie), przedstawiając rozważania na temat *Instytucji małżeństw jedнопłciowych w dobie kryzysu konstytucyjnego*.

Obrazy konferencyjne obfitowały w znakomite referaty, które następnie stały się zaproszeniem do ożywionej i niezwykle interesującej dyskusji na ważne i zarazem bardzo aktualne tematy. Zidentyfikowanie przyczyn i konsekwencji polskiego kryzysu konstytucyjnego na tle zjawiska populizmu i autorytaryzmu umożliwiło podjęcie debaty zmierzającej do ustalenia pewnych mechanizmów prowadzących do jego powstania, obszarów dotkniętych jego konsekwencjami, a także zasad oraz gwarancji współczesnego konstytucjonalizmu umożliwiających rozpoczęcie procesu jego wygaszania. Szeroki odzew środowiska naukowego na zaproszenie do udziału w konferencji stanowi potwierdzenie tego, że podjęta tematyka wymaga

szerokiej debaty i dyskusji, a wydarzenie sprzyjało integracji środowiska konstytucjonalistów oraz pozwoliło zapoznać się z aktualnym stanem badań.

CYTOWANIE

Boryca B., *Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Przyczyny i konsekwencje polskiego kryzysu konstytucyjnego na tle zjawiska populizmu i autorytaryzmu”, Szczecin, 10 października 2024 r.*, „Acta Iuris Stetinensis” 2025, nr 3 (54), 235–239, DOI: 10.18276/ais.2025.54-16.